

DOI 10.31651/2524-2660-2019-3-17-23

ORCID 0000-0002-0264-7196

КИР'ЯН Тетяна Іванівна,

доктор педагогічних наук, голова циклової комісії української мови,

Черкаська медична академія

e-mail: tatyanakiryana@ukr.net

УДК 378.1

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ МЕДСЕСТРИНСТВА В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

З'ясовуються особливості процесу становлення медсестринської освіти в Україні в кінці ХХ – початку ХХІ століття. Розкривається поетапність підготовки медичних сестер з середньою спеціальною освітою до вищої; виокремлюються важливі чинники впливу змін у системі підготовки медичних сестер зазначеного періоду; демонструється відмінність професійних функцій медсестри середньої ланки підготовки від медсестер з вищою неповною та з вищою повною освітою. Подається інформація про відкриття і функціонування середніх спеціальних і закладів вищої освіти, що готують медсестринський персонал.

Ключові слова: розвиток медичної освіти в Україні; етапи становлення медсестринства; кінець ХХ – початок ХХІ; медична сестра з середньоспеціальною освітою; медична сестра з вищою освітою; функціональні обов'язки медичної сестри.

Постановка проблеми. Фахова підготовка медичних сестер зазнала докорінних змін у кінці ХХ – на початку ХХІ століть. Ці зміни пов'язані як з наближенням вищої освіти України до світових і європейських стандартів, так і з нагальними потребами розвитку сфери охорони здоров'я в країні. Удосконалення освітнього процесу в зазначеній галузі має спиратися на ґрунтовну теоретичну базу. У зв'язку з цим педагогічні аспекти медсестринської освіти в Україні потребують особливого дослідження.

В українській педагогічній літературі медсестринська освіта є досить популярною темою. Дослідники звертають увагу на різні аспекти професійної підготовки медсестер. Насамперед піддається дослідженню процес формування їхніх професійних якостей.

У роботі О.В. Маркевича робиться висновок про діапазон професійних

обов'язків медсестри [1, с. 12]. І.В. Радзівська розробляє поетапну методику формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер [2, с. 11]. Професійну підготовку магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти досліджує І.Р. Махновська [3]. Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення хіміко-біологічних дисциплін є темою дослідження Л.О. Борисюк [4].

Виклад основного матеріалу дослідження. Не менш важливими для дослідників є гуманітарні, психологічні, етичні аспекти підготовки медичних сестер у закладах вищої освіти України. Розглядаючи психологічні особливості становлення професійної ідентичності майбутніх медсестер, М.І. Попіль доводить, що застосування соціально-психологічного тренінгу стимулює особистісний розвиток майбутніх медсестер як у системі міжперсональних стосунків, так і у внутрішньо-особистісному аспекті [5, с. 16]. Модель формування професійної етики майбутніх медичних сестер, яка містить нормативно-цільовий, змістово-процесуальний, оцінно-результативний блоки, розробляють О.М. Семенов та О.П. Кравченко [6]. М.І. Данюк звертається до милосердя як інтегральної професійно значущої якості молодших медичних сестер [7].

Метою статі є розкриття особливостей розвитку медсестринства в Україні в кінці ХХ – початку ХХІ століття та з'ясування чинників впливу на внесення змін у систему підготовки медичних сестер у зазначений період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Початок спеціальної підготовки

медичних сестер в Україні слід віднести до другої половини XIX ст. Певного розвитку медсестринська освіта набула в Радянському Союзі, оскільки потреба в кадрах такої кваліфікації була надзвичайно високою. До 30-х років підготовка середнього медичного персоналу проводилася на 3-6 місячних курсах. З 1936 року в СРСР вводилися школи з 2-річним терміном навчання для підготовки медичних сестер. Чергові зміни відбулися в системі підготовки медичних сестер у післявоєнні роки. У 1958 році Міністерство охорони здоров'я СРСР розпочало прийом у медичні училища на відділення з підготовки медичних сестер та медичних сестер для дитячих лікувально-профілактичних установ з терміном навчання для осіб з неповною середньою освітою – 3 роки і на базі повної середньої школи – 2 роки. Періодично оновлювалися навчальні плани середніх медичних закладів (1972, 1982, 1989 рр.). Водночас у радянський період професія медичної сестри не потребувала вищої освіти.

Медичні сестри розглядалися як допоміжний медичний персонал. Середня спеціальна освіта, яку одержували працівники відповідного фаху, передбачала підготовку протягом 2-х років на базі повної середньої школи та 3-х років на базі неповної середньої школи. Випускники медичних училищ не мали можливості продовжити своє навчання за спеціальністю «Сестринська справа». У 90-ті роки XX століття перед системою освіти незалежної України постало завдання інтеграції до світового освітнього простору. Однією з нагальних проблем було підвищення стандартів і форм організації підготовки медичних сестер. Без таких змін неможливо було вивести на новий рівень систему охорони здоров'я в Україні. Відповідно до визначених нами етапів розвитку вищої медичної освіти у XX – початку XXI століття подаємо інформацію про зміни у підготовці медсестринського персоналу (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи становлення
медсестринської справи й медсестринської освіти
в Україні протягом XX – початку XXI століття

Назва етапу	Специфічні ознаки процесу становлення й розвитку медсестринства
Зародження (відкриття перших медичних освітніх закладів на межі XIX – початку XX ст.)	Розробка наукових засад медсестринської справи та організації навчання сестер милосердя, згодом – медичних сестер. Медсестринська справа набула статусу професії. Догляд за хворими здійснюється спеціально підготовленими медичними сестрами на вищих медичних жіночих курсах.
Становлення й розширення мережі вищих і середніх медичних освітніх закладів (I половина XX століття)	Відбулася реорганізація вищих медичних освітніх закладів закриття вищих жіночих курсів сестер милосердя. Підготовка лікарів здійснювалась у класичних університетах на медичних факультетах та новоутворених медичних інститутах. Для підготовки медичних сестер з середньою спеціальною освітою були задіяні медичні училища.
Удосконалення змісту організаційних форм, методів і засобів навчання у вищих медичних освітніх закладах (II половина XX ст.)	Відбудова всіх вищих і середніх медичних освітніх закладів після Другої світової війни, відновлення процесу підготовки медичних кадрів, вплив науково-технічного прогресу на рівень навчання медичних сестер, поява нових засобів навчання, введення клінічної лекції для всіх студентів-медиків, установа зв'язку між медичними училищами та базами практик.
Модернізація вищої медичної освіти на рубежі XX – початку XXI ст.	Розроблено концептуальні підходи до медсестринської справи. Упровадження системи ступеневої неперервної вищої мед сестринської освіти (молодший спеціаліст – бакалавр – магістр) з розширенням виробничих функцій медичної сестри з вищою освітою. Розпочато підготовку сестер сімейної медицини. Медичні училища реорганізовано в коледжі для підготовки молодших спеціалістів і бакалаврів, коледжі отримали право боротися за статус медичної академії з наданням освітніх послуг готувати фахівців усіх рівнів ступеневої освіти, у тому числі й медичних сестер-магістрів.

Європейські освітні стандарти передбачають функціонування медсестринства як особливої спеціальності, залучення навчальних закладів з підготовки медичних сестер до системи університетської освіти, перехід до триступеневої системи професійної підготовки (ступінь

бакалавра, магістра та доктора медсестринських наук). В Україні ж до 2006 року підготовка медичних сестер проводилася за лікарською моделлю.

Зазначимо, що реформування медсестринської освіти почалося в Україні вже в 90-ті роки XX століття. У 1993 році бу-

ла затверджена Програма розвитку медсестринської освіти в Україні на період 1993–2002 рр. Згідно з нею впроваджувалася ступенева медсестринська освіта. Вона мала два рівні: на першому рівні одержувався фах медичної сестри з терміном підготовки в медичних освітніх закладах I рівня акредитації – 2 роки на базі повної загальної середньої освіти; на другому рівні готувалися медичні сестри-бакалаври. Згідно з Програмою медичні училища реорганізувалися на медичні коледжі. Водночас у навчальних закладах розроблялося навчально-методичне забезпечення ступеневої медсестринської освіти українською мовою. Створювалася система ліцензування й акредитації навчальних закладів. До змісту освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника вищого медичного навчального закладу I–II рівня акредитації, окрім умінь і навичок з догляду та спостереження за хворими, надання невідкладної допомоги, уперше було введено пропаганду медико-гігієнічних знань, профілактику захворювань, формування здорового способу життя в населення, навчання й виховання свідомого ставлення до здоров'я [8, с.21].

Національна конференція медсестер (Чернівці, 1995 р.) поставила завдання створити факультети медсестер у медичних університетах, провести реформу в галузі післядипломного навчання викладачів сестринської справи, а також розробити державні стандарти освіти медсестер.

Наступний етап розвитку медсестринської освіти в Україні пов'язаний з розробкою і впровадженням «Програми розвитку медсестринства в Україні на 2005–2010 роки» [9]. Програма передбачала долучення медсестринської освіти в Україні до принципів Болонського процесу, зокрема розробку й запровадження нових освітніх стандартів і змісту медичної освіти; перехід з 2-х на 3-річну програму підготовки медсестер; запровадження однорічної підготовки медсестер-бакалаврів; перегляд професіограми медсестри з перерозподілом функцій між лікарем і медсестрою; створення інститутів медсестринства, сестринських факультетів при університетах; затвердження програми підготовки магістрів за спеціальністю «Сестринська справа». З 2008 року в Україні запроваджувалася ступенева медсестринська освіта: I рівень – дипломована медична сестра; II рівень –

медична сестра-бакалавр; III рівень – магістр медсестринства за спеціальністю «Сестринська справа».

Відбулися зміни в організації медсестринської освіти в Україні. У 2007 році створено комунальний вищий навчальний заклад – Житомирський інститут медсестринства. Тут уперше в Україні було здійснено перехід від медичної моделі підготовки фахівців до медсестринської ступеневої моделі від молодшого спеціаліста до магістра. Крім Житомира, магістрів сестринської справи почали готувати інститут медсестринства Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, Львівський інститут медсестринства і лабораторної діагностики ім. Андрія Крупинського, Буковинський державний медичний університет, Харківський Національний медичний університет.

Сучасна ступенева освіта в медсестринстві залучає: I ступінь – дипломована медична сестра – термін навчання 3 роки (на базі повної загальної середньої освіти – 11 класів) та 4 роки (на базі базової загальної середньої освіти – 9 класів); II ступінь – медична сестра-бакалавр – 1 рік навчання у ВМНЗ II–IV рівнів акредитації; III ступінь – медична сестра-магістр – 2 роки навчання в медичних університетах та академіях. Згідно з Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.) передбачається також четвертий рівень медсестринської освіти – доктор філософії з медсестринства (PhD in Nursing).

Освітньо-кваліфікаційна характеристика медсестри – молодшого спеціаліста передбачає сформовану протягом навчання здатність самостійно здійснювати догляд за пацієнтом через медсестринський процес на всіх етапах діагностично-лікувального процесу; здійснювати підготовку пацієнтів до всіх видів обстежень; самостійно виконувати призначення лікаря; асистувати при виконанні лікарських маніпуляцій; надавати потерпілому невідкладну (немедикаментозну) допомогу, навчати пацієнтів само- і взаємодопомоги; залучати пацієнта до питань захисту й реалізації його здоров'я; захищати права та інтереси пацієнта; консультувати пацієнта з питань, пов'язаних з підтримкою та зміцненням його здоров'я [10].

Освітньо-кваліфікаційна характеристика медичної сестри-бакалавра передбачає таку діяльність: обстеження та

оцінку стану хворого з встановленням попереднього діагнозу в типових випадках найпоширеніших захворювань; спостереження за хворим з контролем динаміки патологічного процесу; самостійне надання невідкладної медичної допомоги в типових випадках; проведення реабілітаційних заходів; забезпечення опіки пацієнтів із застосуванням різноманітних профілактичних технологій [10].

Варто порівняти зміст освіти за фахом «Сестринська справа» магістрів та першого й другого рівнів кваліфікації. До професійних компетенцій магістрів сестринської справи належать:

- здатність до організації, управління та контролю діяльності медсестринського персоналу лікувально-профілактичного закладу і викладачів медичного навчального закладу з метою підвищення рівня надання якісної медичної допомоги та підготовки медсестринських кадрів;

- володіння методологією маркетингу у сфері медичних послуг;

- здатність створювати в лікувально-профілактичному закладі безпечне лікарняне середовище;

- здатність до ведення документації, необхідної для ефективного функціонування відповідного закладу;

- володіння методами діагностики хворих на етапі долікарської допомоги та здійснення медсестринського процесу в лікувально-профілактичному закладі;

- володіння педагогічними знаннями, необхідними для ефективного навчання майбутніх медичних сестер та підвищення професійного рівня середнього й молодшого медичного персоналу лікувально-профілактичних установ;

- проведення науково-дослідної роботи в галузі медсестринства з метою подальшого упровадження результатів дослідження в практику догляду за хворими та у процес навчання медсестринських кадрів [11, с. 95].

Огляд поданого переліку виявляє суттєві відмінності в рівні професійної підготовки медичних сестер. Насамперед йдеться про підготовку магістрів медсестринської справи до виконання організаційних та управлінських функцій, які відсутні на нижчих кваліфікаційних рівнях. Медичні сестри з освітою магістрів створюють належні умови для ефективного процесу лікування й догляду за хворими, опікуються документальним відо-

браженням діяльності лікувального закладу, економічними аспектами цієї діяльності.

Такі складні й відповідальні функції потребують не лише вузькофахових знань, а й певного світогляду, соціальної позиції, навичок керування людьми – все це забезпечує процес навчання медичних сестер на магістерському рівні. Крім цього, магістри медсестринської справи повинні більш глибоко розуміти проблеми загальної й галузевої медицини, ніж фахівці домагістерських рівнів підготовки. Фахівців-магістрів медсестринської справи готують до виконання деяких функцій лікарів, зокрема діагностичної.

Ще однією суттєвою відмінністю магістерського рівня є формування на ньому науково-педагогічних компетенцій, здатності до навчальної й науково-дослідної роботи. До освітнього процесу тут належить вивчення педагогіки й основ наукових досліджень, що наближує магістратуру до наступного рівня підготовки – доктора філософії з медсестринства.

Відмінності в різних ступенях підготовки відображуються в системі навчальних дисциплін, які зумовлюються навчальними планами відповідних закладів медсестринської освіти. Порівняно з нижчими кваліфікаційними рівнями навчання в магістратурі передбачено вивчення більш фундаментальних, а також нових фахових дисциплін. На відміну від підготовки бакалаврів, які вивчають предмет «Психічне здоров'я», до складу навчальних предметів магістратури залучено «Психологію». «Соціальна медицина» замінюється на «Соціальну медицину і медичну статистику», «Обстеження і оцінка стану здоров'я людини» – на «Медсестринський діагноз», «Клінічне медсестринство у внутрішній медицині, хірургії, педіатрії, професійній патології» – на «Невідкладні стани».

Новими навчальними предметами, які з'являються в магістратурі медсестринської справи, є «Правознавство і медичне законодавство», «Педагогіка та методика викладання у вищій школі», «Медична інформатика», «Безпечний лікарняний простір», «Методологія наукової роботи», «Паліативна медицина», «Сімейна медицина» [11, с.103].

Перелік нових предметів вказує на фундаменталізацію, підвищення наукового рівня освіти, підготовку до педагогічної та наукової діяльності, до керівної

роботи з медперсоналом. Викладання таких предметів у магістратурі медсестринської справи виводить підготовку

медичних сестер на рівень підготовки лікарів та інших фахівців з вищою медичною освітою.

Таблиця 2

Динаміка розвитку
Черкаської медичної академії протягом ХХ – початку ХХІ ст.

Рік	Зміна назви і статусу освітнього закладу	Запровадження змін
1933	Заснування Черкаського фельдшерсько-акушерського технікуму	Працювало фельдшерське й акушерське відділення
1936	Перейменування у фельдшерсько-акушерську школу	До складу школи ввійшли фельдшерське, акушерське, фельдшерсько-лаборантське та санітарно-фельдшерське відділення
1938		До складу школи долучили зуболікарську школу
1944	Відновлено діяльність фельдшерсько-акушерської школи	
1947		У школі відкрито медсестринське відділення
1954	Фельдшерсько-акушерську школу перейменовано в Черкаське медичне училище	Припинено підготовку лаборантів і зубних техніків
1962		Відкрито відділення з підготовки фармацевтів
1978	Черкаське медичне училище здобуло статус базового для Черкаської і Кіровоградської областей	
1983		Поновлено підготовку фельдшерів-лаборантів
1989		Поновлено підготовку зубних техніків
1993	Училище реорганізовано в Черкаське медичне училище-коледж	Освітній заклад отримав право підготовки фахівців II рівня акредитації – бакалаврів медицини
1997	У структуру Черкаського медичного училища-коледжу долучилася Ватутінська філія	
1998	Змінено статус на Черкаський медичний коледж	
1999		Поновлено підготовку фармацевтів
2004		Розпочали підготовку бакалаврів фармації
2005		Відкрито відділення післядипломної освіти
2015		Відновлено підготовку військових фельдшерів за спеціальністю «Лікарська справа»
2016	Рішенням Черкаської обласної ради Черкаське медичне училище-коледж перейменовано в Черкаську медичну академію	
2017		Черкаська медична академія отримала ліцензію МОН України на підготовку магістрів за спеціальністю 222 Медицина та 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я
2019	Рішенням Черкаської обласної ради до академії приєднано обласний навчально-тренінговий цент підвищення кваліфікації лікарів	Розпочато підвищення кваліфікації лікарів

Готувати медичних сестер з вищою освітою (магістрів) отримали право й медичні академії, як наприклад Дніпровська й Черкаська медичні академії. До навчальних планів підготовки цих фахівців введено нові дисципліни, серед яких чільне місце посідає «Педагогіка та мистецтво викладання у вищій школі для студентів спеціальності 223 «Медсестринст-

во» (ступінь вищої освіти – магістр)». Оскільки майбутні випускники магістратури матимуть право викладати у медичних середньоспеціальних і вищих закладах освіти, то для них вивчення цієї дисципліни є винятково важливим. Теми, що виносяться в навчальній програмі для опрацювання, сприятимуть форму-

ванню й удосконаленню професійної компетентності магістрів.

У курсі цієї дисципліни студенти магістратури розглядають такі важливі питання, як становлення й розвиток вищої медичної освіти в Україні; система й структура освіти в Україні; педагогічні інновації у вищій медичній освіті; дидактика вищої школи, її сутність, об'єкт і предмет дослідження; теорія виховання й основні напрями виховання студентської молоді; викладачі й студенти вищих закладів освіти; мистецтво викладання й педагогічна майстерність викладача; організаційні форми, методи й засоби навчання в медичних вищих закладах освіти; організація самостійної роботи студентів тощо.

Динаміку позитивних змін у системі вищої медичної освіти продемонструємо на прикладі історії розвитку Черкаської медичної академії, яка розпочала свою діяльність у 1931 році як фельдшерсько-акушерський технікум, перший випуск фахівців якого було здійснено в 1933 році.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, з проведеного дослідження випливає, що на введення змін впливали такі чинники, як історичні події в Україні, що відбулися протягом досліджуваного періоду (перебування у складі Радянського Союзу, Друга світова війна та її наслідки, відбудова всієї інфраструктури вищих медичних закладів, утворення незалежної самостійної Української держави); проведення АТО на Сході країни (підготовка військових фельдшерів), соціальне замовлення суспільства, інтеграція України в європейський та світовий освітні простори (уведення ступеневої освіти) тощо.

Подальшого дослідження потребує питання поглибленого з'ясування професійних функцій медсестер-магістрів та вивчення можливостей набуття ними посад в медичній практиці.

Список бібліографічних посилань

1. Маркович О.В. Формування професійних умінь майбутніх медичних сестер хірургічного профілю засобами алгоритмізації : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 20 с.
2. Радзієвська І. В. Формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.
3. Махновська І. Р. Професійна підготовка магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. – 2013. Вип. 1. С. 183–186.
4. Борисюк Л. О. Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення хіміко-біологічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2016. 20 с.
5. Попіль М. І. Психологічні особливості становлення професійної ідентичності майбутніх медсестер : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.07. Івано-Франківськ, 2009. 20 с.
6. Семенов О.М., Кравченко О.П. Формування професійної етики майбутньої медичної сестри у вимірах педагогічної дії: монографія. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2014. 304 с.
7. Данюк М.І. Формування професійно значущих якостей майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль. 2016. 19 с.
8. Шагило В.Й., Гордійчук С.В., Махновська І.Р., Васюков К.С., Гречко В.А., Поплавська С.Д., Свиридчук В.В., Свиридчук В.З. Медсестринство в Україні: історіогенез, проблеми і перспективи. *Магістр медсестринства*. 2016. № 1. С. 6–31
9. Про затвердження Програми розвитку медсестринства України на 2005 – 2010 рр.: Наказ МОЗ України №585 URL : <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=4423>
10. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників системи охорони здоров'я URL: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=4233>
11. Махновська І. Р. Професійна підготовка магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 1. С. 183–186.

References

1. Markovych, O.V. (2008). Formation of professional skills of future nurses of surgical profile by means of algorithmization (PhD dissertation). *Thesis*. Kyiv: Institute for Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Science.
2. Radziewska, I.V. (2011). Formation of professional competence of future nurses in the process of study of professional disciplines (PhD dissertation). *Thesis*. Kyiv: Institute of Professional Education of the National Academy of Pedagogical Science.
3. Makhnovska, I.R. (2013). Professional training of masters of nursing in the conditions of degree education. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*, 1, 183–186.
4. Borysuk, L.O. (2016). Formation of professional competence of future Bachelors of nursing in the process of studying of chemical and biological disciplines (PhD dissertation). *Thesis*. Khmelnytskyi.
5. Popil, M.I. (2009). Psychological features of the formation of professional identity of future nurses (PhD dissertation). *Thesis*. Ivano-Frankivsk.
6. Semenov, O., & Kravchenko O. (2014). *Formation of professional ethics of the future nurse in measurements of pedagogical action. Monograph*. Cherkasy: Chabanenko Yu. A.
7. Danyuk, M. I. (2016). Formation of professionally significant qualities of future junior specialists of nursing in the process of professional training (PhD dissertation). *Thesis*. Ternopil: Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University.
8. Shatylo, V. Y., Gordiychuk, S. V., Makhnovska, I. R., Vaskov, K. S., Grechko, V. A., Poplavska S. D., Svyryduk, V. V., & Svyryduk, V. Z. (2016). Nursing in Ukraine: historiogenesis, problems and prospects. *Master of Nursing*, 1, 6–31.
9. On Approval of the Nursing Development Program of Ukraine for 2005–2010. Order of the Ministry of Health of Ukraine № 585. URL: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=4423>
10. Handbook of occupation qualification characteristics of professionals in the system of health care. URL: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=4233>.

KYRYAN Tetyana,

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Head of the Cyclical Commission of the Ukrainian Language,
Cherkasy Medical Academy

**THE PECULIARITIES OF NURSING FORMATION IN UKRAINE
AT THE END OF THE XX – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY**

Summary. *Introduction. The professional training of nurses underwent a radical change at the end of the XX – the beginning of the XXI century. These changes are connected both with the approximation of Ukrainian higher education to the world and European standards, and with the urgent needs of the development of health care in the country. Improvement of the educational process in this field should be based on a thorough theoretical basis. In this regard, the pedagogical aspects of nursing education in Ukraine need special research.*

The purpose of the article is to reveal the peculiarities of the development of nursing in Ukraine at the end of the XX – the beginning of the XXI century and to find out influencing factors on the changes in the system of training of nurses during the specified period.

Results. Recent publications on the development of nursing in Ukraine at the turn of the XX – the beginning of the XXI centuries were analyzed; it is found out that during this period there are fundamental changes in the training of nurses in Ukraine in connection with the reformation of the whole system of national higher education; there have been changes in the structure of higher medical education establishments: medical schools have been reorganized into colleges and academies; educational degrees were introduced for the training of nurses: I – junior specialist; II – Bachelor's degree; III – Master's degree; training of senior nurses with higher education has been started, after graduation they are entitled to work in senior positions (senior nurse, the deputy of the chief medical officer in nursing, nurse coordinator) as well

as work as a teacher at higher medical educational establishments. Nurses can be trained at the nursing institutes of Zhytomyr and Ternopil, as well as in the academies and medical universities of Ukraine.

Conclusions. From the conducted research it follows that the introduction of changes was influenced by such factors as historical events in Ukraine during the study period (stay in the Soviet Union, World War II and its aftermath, the reconstruction of the whole infrastructure of higher medical educational establishments, creation of an independent Ukrainian); conducting of the anti-terrorist operation in the east of the country (training of military paramedics); social ordering of the society which is related to the historical events in the 90s of the XX and the beginning of the XXI century, integration of Ukraine into the European and world educational spaces (introduction of a degree education, etc.). The nature of influences on the changes in the system of nursing training is revealed.

Further research requires the depth understanding of the professional functions of nurses with Master's degree and study of opportunities for gaining positions in medical practice.

Keywords: *the development of medical education in Ukraine; stages of nursing formation; the end of the XX – the beginning of the XXI century; nurse with special education; nurse with higher education; functional duties of a nurse.*

Одержано редакцією 28.07. 2019
Прийнято до публікації 15.08.2019